

แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนน้ำพองศึกษา

Guidelines for developing a student care system : A case study

of Nam Phong Suksa School

มนตรี ศรีอุทธา

Montree Sriuttha

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

The Secondary Educational Service Area Office KhonKaen, Thailand

Corresponding author. Email: montree@gmail.com

(Received: September 1, 2025; Revised: September 10, 2025; Accepted: September 13, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้กรณีศึกษาโรงเรียนน้ำพองศึกษา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้จัดทำโครงการ “สถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสพติดและอบายมุข” ตามกลยุทธ์ NPS Model (Network-Prevent-Support) และใช้กระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ในการดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและชุมชนอย่างเป็นระบบ สามารถป้องกันและคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนปลอดภัยจากสารเสพติด ลดอัตราการออกกลางคัน และเพิ่มความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ผลการวิจัยสะท้อนว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพควรอาศัยการบริหารแบบมีส่วนร่วม เครือข่ายความร่วมมือ และกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน

คำสำคัญ : ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน; NPS Model; PDCA; โรงเรียนน้ำพองศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to Guidelines for developing a student care system: A case study of Nam Phong Suksa School, Khon Kaen Province. The school implemented the “White Classroom Project” under the NPS Model (Network-Prevent-Support) and applied the PDCA (Plan-Do-Check-Act) quality management process. The findings revealed that the school established collaborative networks with government and community organizations, effectively prevented and screened at-risk students, and supported student development through creative activities that addressed their needs. As a result, students remained free from drugs, dropout rates decreased, and cooperation among teachers, parents, and communities increased. This study highlights that an effective student care and support system should be based on participatory management, strong collaborative networks, and sustainable creative activities.

Keywords : Student Care and Support System; NPS Model; PDCA; Namphong School

1. บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิต เพื่อให้นักเรียนสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาในหลายพื้นที่ยังเผชิญกับปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงของผู้เรียน เช่น การใช้สารเสพติด การออกกลางคืน และการขาดแรงจูงใจในการเรียน ทำให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลายเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

โรงเรียนน้ำพองศึกษา จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอบายมุข โดยใช้ NPS Model ซึ่งประกอบด้วย (1) Network: การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (2) Prevent: การป้องกันและคัดกรองผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง และ (3) Support: การสนับสนุนและพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยบูรณาการกับการบริหารจัดการคุณภาพตามวงจร PDCA ถือเป็นแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและสามารถเป็นต้นแบบให้แก่สถานศึกษาอื่น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนน้ำพองศึกษา
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์และปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ขอบเขตการวิจัย

- 3.1 ระยะเวลา ข้อมูลการดำเนินงานปีการศึกษา 2566 – 2567
- 3.2 ขอบเขตเนื้อหา การออกแบบระบบ นโยบาย เครือข่าย การป้องกัน การคัดกรอง การสนับสนุน กิจกรรม และผลลัพธ์เชิงสำคัญตามเอกสาร
- 3.3 แหล่งข้อมูล รายงานโครงการ สรุปผลการดำเนินงาน บันทึกการประชุม แบบฟอร์มคัดกรอง และเอกสารเผยแพร่ของโรงเรียน

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 4.1 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติและต้นแบบให้สถานศึกษาอื่นที่ต้องการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4.2 เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 4.3 เพื่อชี้ประเด็นการพัฒนาระบบข้อมูลติดตามผลและการเสริมศักยภาพบุคลากร

5. แนวคิดเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของผู้เรียน โดยครูที่ปรึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student Care & Support System) หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่สถานศึกษาจัดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนการรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเมื่อจำเป็น โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักและมีการประสานความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

NPS Model (Network-Prevent-Support) กรอบการดำเนินงานที่เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Network) ระบบการป้องกันและคัดกรอง (Prevent) และการสนับสนุนต่อเนื่อง (Support) เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความครอบคลุมและยั่งยืน

PDCA (Plan-Do-Check-Act) วงจรคุณภาพที่ใช้ในการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

6. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

6.1 ทฤษฎีระบบ (System Theory) มององค์กรหรือสถานศึกษาเป็นระบบที่มีองค์ประกอบและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องอาศัยการเชื่อมโยงของทุกฝ่ายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Von Bertalanffy, 1968)

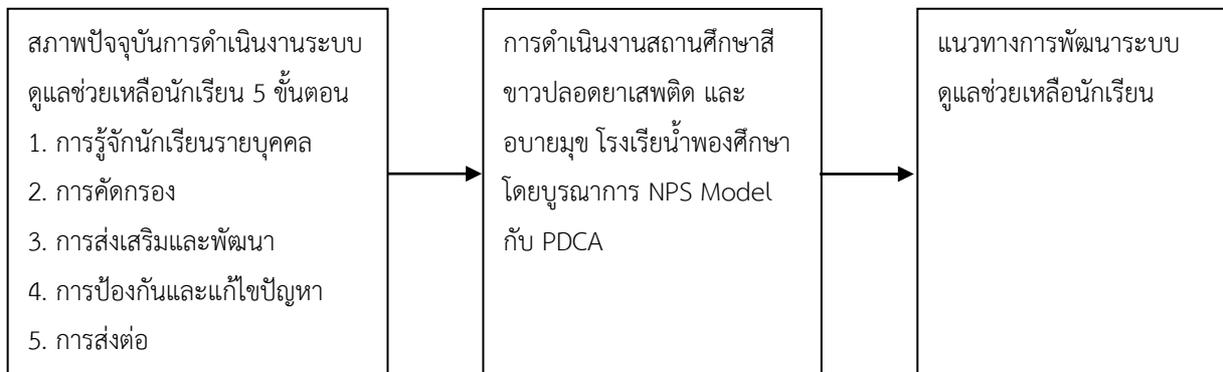
6.2 ทฤษฎีเครือข่าย (Network Theory) การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานและชุมชนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการแบ่งปันทรัพยากร (Castells, 2000)

6.3 ทฤษฎีนวัตกรรม (Innovation Theory) การใช้วิธีการใหม่ ๆ เช่น กิจกรรมสร้างสรรค์หรือเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (Rogers, 2003)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของ ประจวบ แผลมหลัก (2557) พบว่า การแก้ไขปัญหาหายสาบสูญต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา ส่วนการศึกษาของ สุนันทา นิลพันธุ์ (2560) ชี้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการคัดกรองผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงและการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ ขณะที่งานวิจัยของ Chouhan (2018) ยืนยันว่าเครือข่ายความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

8. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

9. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Case Study) ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) และการวิเคราะห์กรณีศึกษาโรงเรียนน้ำพองศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานผลโครงการสถานศึกษาสีขาว การประชุมผู้ปกครอง เอกสารคัดกรองผู้เรียน และกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) รูปแบบการวิจัย

10. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

10.1 รวบรวมรายงานโครงการและสารสนเทศที่เผยแพร่โดยสถานศึกษา

10.2 ตรวจสอบบันทึกการประชุม ปฏิทินการนิเทศ และรายงานการติดตาม

10.3 คัดเลือกข้อมูลเชิงตัวชี้วัด (เช่น ผลการคัดกรอง ร้อยละการออกกลางคัน รางวัลที่ได้รับ) เพื่อใช้เป็นข้อมูล

ประกอบการวิเคราะห์

11. อภิปรายผล

ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีระบบ ที่ชี้ว่าการทำงานทุกองค์ประกอบต้องเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การสร้างเครือข่ายความร่วมมือตามทฤษฎีเครือข่ายช่วยให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนครอบคลุมมากขึ้น ขณะเดียวกันการพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์ก็สอดคล้องกับทฤษฎีนวัตกรรมที่เน้น การปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนน้ำพองศึกษา มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากสามารถบูรณาการ NPS Model (Network-Prevent-Support) เข้ากับวงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ได้อย่างเป็นระบบ การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เทศบาล และองค์กรชุมชน ทำให้โรงเรียนมีทรัพยากรและความร่วมมือที่เพียงพอในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีเครือข่าย (Network Theory) ที่มุ่งเน้นความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนทรัพยากรเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ

ด้านการป้องกันและคัดกรอง โรงเรียนได้ใช้กระบวนการที่มีขั้นตอนชัดเจน เช่น การตรวจสอบสภาพจิตใจ การแบ่งกลุ่มนักเรียน และกิจกรรมรณรงค์ สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึง ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ที่เน้นการทำงานเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ขณะเดียวกัน กิจกรรมสร้างสรรค์และชมรมต่าง ๆ เช่น TO BE NUMBER ONE และคลินิกให้คำปรึกษา ก็ช่วยให้นักเรียนมีทางเลือกเชิงบวกและได้รับการเสริมสร้างทักษะชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีนวัตกรรม (Innovation Theory) ที่เน้นการพัฒนาแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของผู้เรียน

12. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนน้ำพองศึกษาสามารถพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยใช้กลยุทธ์ NPS Model (Network-Prevent-Support) ร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ผลการดำเนินงานสามารถสรุปได้ดังนี้

การสร้างเครือข่าย (Network) โรงเรียนมีการจัดทำ MOU และความร่วมมือกับโรงพยาบาล สถานีตำรวจ หน่วยงานท้องถิ่น และองค์กรชุมชน ทำให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรและการสนับสนุนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

การป้องกันและคัดกรอง (Prevent) โรงเรียนมีกระบวนการคัดกรองและเฝ้าระวังนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างเป็นระบบ ผ่านกิจกรรม เช่น การตรวจสารเสพติด การจัดกิจกรรมวันสำคัญ และการประกวดห้องเรียนสีขาว ทำให้นักเรียนได้รับการป้องกันอย่างครอบคลุม

การสนับสนุนและพัฒนา (Support) โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมชมรม กิจกรรมสร้างสรรค์ กีฬา ศิลปะ ดนตรี การให้คำปรึกษาเชิงระบบ และการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังผู้เชี่ยวชาญ ส่งผลให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันทางจิตใจและทักษะชีวิตที่ดีขึ้น

ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ นักเรียนที่ตรวจคัดกรองปลอดสารเสพติดตามรายงาน 100% อัตราการออกกลางคันลดลงต่ำกว่า 10% ความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชนเพิ่มขึ้น โรงเรียนได้รับการยอมรับและเป็นต้นแบบในระดับพื้นที่

ดังนั้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่โรงเรียนนำร่องศึกษาได้พัฒนาขึ้น ถือเป็นกรณีตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการที่มีการมีส่วนร่วม เครือข่ายที่เข้มแข็ง และการดำเนินงานที่อิงหลักการ PDCA สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตนักเรียนและลดพฤติกรรมเสี่ยงได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรขยายเครือข่ายความร่วมมือไปยังภาคเอกชนและองค์กรท้องถิ่นมากขึ้น
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
3. พัฒนาระบบติดตามผลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อความรวดเร็วและแม่นยำ
4. จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลายและตรงกับความสนใจของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาผลกระทบระยะยาวของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์จากนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่าย
2. ทดลองใช้และประเมินประสิทธิภาพของระบบติดตามผลเชิงดิจิทัล เพื่อเปรียบเทียบกับระบบเอกสารปัจจุบัน
3. วิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างหลายสถานศึกษา เพื่อสร้างตัวชี้วัดมาตรฐานกลางในการประเมินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

13. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). **คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). **นโยบายการจัดการศึกษาเชิงรุกเพื่อคุณภาพผู้เรียน**. กรุงเทพมหานคร: OBEC.

ประจวบ แหลมหลัก. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา. **วารสารวิชาการครูศาสตร์**, 32(2); 45-58.

สุนันทา นิลพันธุ์. (2560). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง. **วารสารการวิจัยทางการศึกษา**, 10(1); 13-28.

Castells, M. (2000). **The Rise of the Network Society**. Oxford: Blackwell.

Rogers, E. M. (2003). **Diffusion of Innovations**. 5th ed. New York: Free Press.

Von Bertalanffy, L. (1968). **General System Theory**. New York: George Braziller.

Chouhan, P. (2018). Community-based student support systems. **International Journal of Education**, 14(3); 210-225.